

ISTORIJA UMJETNOSTI I KULTURE

Upoznaje period Romanike

Obrazovni vaspitni ishod VI: Upoznaje i nabraja srednjovjekovne vrijednosti u svijetu i kod nas

Smjer: turistički tehničar
Odjeljenje I-1

Prof. mr Nusret Balic

- **Period srednjovjekovne likovne kulture zapocinje u V i traje, okvirno do XV vijeka. U nekim evropskim oblastima poput italijanskog prostora, završava se i jedan vijek ranije.**
- **Tokom hiljadugodisnje istorije, srednjovjekovna umjetnost najznacajnije faze razvoja postize na Jugoistoku Evrope, u Vizantiji (istocno rimsko carstvo) I zemljama bliske joj kulturne sfere – Srbiji, Makedoniji, Bugarskoj, Rusiji, Gruziji, Jermeniji. U zapadnoj Evropi referentne srednjovjekovne umjetnicke kulture razvijaju Italija, Francuska, Engleska, Njemacka i Spanija.**

- Prva velika epoha zapadnoevropske umjetnosti, razvijana u periodu X do XII vijeka, u istoriji umjetnosti je poznata pod imenom romanika.
- Njoj prethodi preromanicka umjetnost koja obuhvata merovinsko (V-VIII v.) I karolinsko doba nazvano po dinastijama zapadnoevropskih monaha.
- Arhitektonski spomenici I slikarska djela preromanike su uglavno propala a u analizi umjetnicke kulture izdvaja se primijenjena umjetnost, prvenstveno kvalitetna izrada nakita.

- **Elitni primjeri vjestine romanickih graditelja sagledavaju se preko katedrala bazilikalnog tipa – obicno trobrodskih koja je presjecena poprecnim transeptom sto, u osnovi gradjevine, cini formu latinskog krsta.**
- **Prostor iza transepta, završenog apsidom, naziva se hor koji je okruzen hodnikom – deambulatorijumom. Ispod hora je bilo uobicajeno postavljanje podzemne kriptе.**
- **Karakteristican arhitektonski element romanickih hramova predstavljaju visoki zvonici I kvadratne osnove.**
- **Umjesto drvenih tavanica u romanici se postepeno uvode kameni poluobicasti svodovi. Katedrala, zidana od kamena, debelih zidova, cesto se spolja ojacava potpornim zidovima – kontraforama.**

- U okviru zapadnoevropske umjetnosti srednjeg vijeka obnavljaju se monumentalna skulptura, koja je, kako su to zahtijevali crkveni kanoni, bila eliminisana kao neznabožacka i paganska tvorevina. Romanicka reljefna skulptura kapitela i portala bila je u svemu potčinjena arhitekturi i smatrana je njenim sastavnim dijelom.
- Za razliku od antickih grčkih kapitela svrstanih u tri grupe, romanicki posjeduju bezbroj formi i koncepcija. Pored nefiguralnih motiva na njima se često susrijeće figuralna predstava pa i citavi scenski aranžmani.
- Monumentalni romanicki portali prekriveni su reljefima po principu takozvanog zakona okvira. To znači da je sav raspoloživi prostor – timpan, arhivolte i vertikalni nosaci – ispunjen figurama tako da se nije vodilo računa o normalnim proporcijama ljudskog tijela. Romanicki izum predstavlja i takozvana stub – figura koja, za razliku od grčke karijatide, i samog stuba, je samo spojena sa njegovom površinom tako da u pojedinim slučajevima asocira na kip u slobodnom prostoru.

- Za period Romanike karakteristna je I drvena bojena skulptura – Raspeca sa Hristom, Bogorodica sa Hristom. Ova djela imaju iste karakteristike kao ona izradjena od kamena.
- Zidno slikarstvo, radjeno u tehnici „al seco“ daleko se manje sacuvalo od vizantijskog ciju koncepciju preuzima u grubljoj I rusticnijoj formi. I u romanickom zidnom slikarstvu naracija potiskuje principe estetskog.

- **Stafelajno slikarstvo, nalik na vizantijske ikone, može se analizirati preko takozvanih oltarskih pala radjenih u sistemu slika uklopljenih u poliptihe.**
- **Sobzirom na povećanu produkciju rukopisnih knjiga, u romanici je bilo jako razvijeno minijaturno slikarstvo a upraznjavala se i tehnika vitraza.**
- **Romanicka primijenjena umjetnost dala je izvanredna djela medju kojima posebno mjesto pripada mastovito izvedenim relikvijarima u koje su pohranjivane svetiteljske mosti.**

Romanicka drvena skulptura. XII vijek.

Izrazenost neprirodnih proporcija u oblikovanju ljudske forme daje romanickoj skulpturi jak ekspresivan karakter.

Timpanon katedrale Sv LAZARA XX

V. Karakteristična romanicka reljefna skulptura nad portalom. U centralnom dijelu se izdvaja, po dimenziji najveća, figura Hrista, oko koje su postavljene predstave iz „Strasnog suda“ pri čemu izostaje realno prikazivanje ljudskih tijela koja se haotično smjestaju u okvir lunete sto svjedoci o želji sto bogatijeg ilustrovanja hriscanske teme.

**KATEDRALA SV.LAZARA –
AUTUN
1120 – 1135.GOD**

- **Merovinzi** su dinastija franačkih kraljeva, koja je vladala Franačkom od 481. do 751. godine.
- **Трансепт** у црквеном градитељству представља попречни брод положен усправно на уздужне бродове тако да раздваја светилиште од остатка цркве и даје основи облик латинског крста. Први пут је употребљен у ранохришћанској базилици када је број представника цркве прерастао простор презбиторијума.
- **Нор** – простор iza transepta završenog apsidom.
- **Крипта** (грчки κρυπτή, kryptē) je prostorija ispod posvećene ili javne građevine. Prvotno je u ranokršćanstvu bila prostorija u katakombama za služenje obreda.
- **Контрафор** (francuski contrefort: potporanj), arhitektonski konstruktivni element, izgrađen u obliku masivne istake uz vanjski zid građevine (potporni zid).
- **Тимпан** označava trokutasto polje zabata koji se nalaze iznad niša, prozora i vrata.
- Архиволт је полукружни лук који спаја два стуба
- **Полптих** (od грчког полу- "mnogo" + ptychē "preklop") se generalno odnosi na sliku (obično stolnu sliku) koja se dijeli na četiri ili više dijelova, ili ploča.
- **Витраж** (franc. Vitrail) je staklena površina sastavljena od raznobojnih stakala likovno uređenih i spojenih olovnim trakama i služi za zastakljivanje prozora.
- **Мошти** (реликвије) представљају објекат верског поштовања, посебно део посмртних остатака или личне имовине светитеља.

LEPA STVAR
U VEZI SA UČENJEM
JE DA **NIKO NE MOŽE**
DA TI GA ODUZME.

B. B. King

SamoObrazovanje
.rs